

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

پژوهشی پیرامون

الگوهای توسعه

(مقدمه‌ای بر الگوی مطلوب توسعه ایرانی - اسلامی)

(با اصلاحات)

دکتر محمدباقر نوبخت

سرشناسه	: نوبخت، محمدباقر، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: پژوهشی پیرامون الگوهای توسعه: (مقدمه‌ای بر الگوی مطلوب توسعه ایرانی - اسلامی) (با اصلاحات) / محمدباقر نوبخت.
وضعیت ویراست	: [ویراست ۲؟].
مشخصات نشر	: تهران: سازمان برنامه و بودجه کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۷۲۸ ص.: جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخشی رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۰۳-۴۴۳-۶
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۶۹۹]-۷۲۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	: مقدمه‌ای بر الگوی مطلوب توسعه ایرانی - اسلامی.
موضوع	: رشد اقتصادی -- برنامه‌ریزی
موضوع	: Economic development -- Planning
موضوع	: رشد اقتصادی -- ایران -- برنامه‌ریزی
موضوع	: Economic development -- Planning -- Iran
موضوع	: اقتصاد بین‌الملل
موضوع	: International economic relations
موضوع	: اسلام و اقتصاد
موضوع	: Islam -- Economic aspects
موضوع	: ایران -- سیاست اقتصادی
موضوع	: Iran -- Economic policy
شناسه افزوده	: سازمان برنامه و بودجه کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات
رده‌بندی کنگره	: HD۸۷/۵
رده‌بندی دیوبی	: ۳۳۸/۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۴۹۴۷۵

پژوهشی پیرامون الگوهای توسعه (مقدمه‌ای بر الگوی مطلوب توسعه ایرانی - اسلامی) (با اصلاحات)

ناشر: سازمان برنامه و بودجه کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات

نوبت چاپ: اول

سال انتشار: ۱۴۰۰

شمارگان: ۲۰ نسخه

قیمت: ۱۱۰۰۰۰۰ ریال

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵.....	پیش‌گفتار
۱۷.....	دیباچه و شناسنامه کتاب
۲۵.....	بخش اول: مفاهیم و مبانی نظری توسعه
۲۷.....	فصل ۱. مفهوم‌سازی توسعه در گذر زمان
۲۷.....	۱-۱. مقدمه
۲۷.....	۲-۱. دوره (۱۹۷۵-۱۹۵۰) توسعه با برنامه‌ریزی جامع توسط دولت‌های حداکثری
۳۱.....	۱-۲-۱. انتقادهایی به برنامه‌ریزی جامع توسعه با رویکردهای مختلف
۳۱.....	۱-۱-۲-۱. انتقادهای سیاسی
۳۲.....	۲-۱-۲-۱. انتقاد با رویکرد اقتصادی
۳۳.....	۳-۱-۲-۱. انتقاد با رویکرد برنامه‌ریزی
۳۴.....	۴-۱-۲-۱. انتقاد با رویکرد مدیریتی
۳۵.....	۳-۱. دوره (۱۹۷۵-۱۹۹۵) توسعه با سیاست‌گذاری، توسط دولت‌های حداقلی
۳۶.....	۱-۳-۱. اصلاحات در حوزه سیاست‌گذاری
۴۲.....	۲-۳-۱. اصلاحات در عرصه اقتصادی
۴۸.....	۳-۳-۱. اصلاحات در سطح مدیریتی
۵۲.....	۴-۱. دوره (۱۹۹۵ تاکنون) توسعه با اهداف توافق شده، توسط دولت‌های اقتضایی
۵۴.....	۱-۴-۱. آرمان‌ها، اهداف و شاخص‌های توافق شده توسعه
۵۸.....	۲-۴-۱. تقسیم مسئولیت‌ها در فرایند توسعه
۵۹.....	۱-۲-۴-۱. جایگاه و مسئولیت دولت
۶۵.....	۲-۲-۴-۱. نقش سازمان‌های غیردولتی
۶۸.....	۳-۴-۱. بودجه، ابزاری در فرایند توسعه
۶۸.....	۵-۱. جمع‌بندی فصل اول

فصل ۲. مفاهیم رشد و توسعه در مکاتب اقتصادی ۷۱

۱-۲. مقدمه ۷۱

۲-۲. مکتب سوداگران ۷۶

۳-۲. مکتب طبیعیون ۷۷

۴-۲. مکتب کلاسیک ۷۸

۵-۲. مکتب تاریخی ۸۱

۶-۲. مکتب نهادی قدیم ۸۳

۷-۲. مکتب مارکس ۹۰

۸-۲. مکتب نئوکلاسیک ۹۲

۹-۲. مکتب کینزی ۹۵

۱۰-۲. مکتب نئوکینزی ۱۰۰

۱۱-۲. مکتب پولی (پولیون) ۱۰۲

۱۲-۲. مکاتب جدید اقتصادی (تولید البسم) ۱۰۵

۱-۱۲-۲. مکتب انتظارات عقلایی ۱۰۵

۲-۱۲-۲. مکتب کلاسیک جدید ۱۰۶

۳-۱۲-۲. نهادگرایی جدید ۱۰۷

۴-۱۲-۲. مکتب کینزی جدید ۱۱۹

۱۳-۲. جمع‌بندی فصل دوم ۱۲۱

فصل ۳. سیاست‌گذاری اقتصادی و رفاه اجتماعی برای توسعه ۱۲۵

۱-۳. مقدمه ۱۲۵

۲-۳. سیاست‌های اقتصادی ۱۲۵

۱-۲-۳. مفاهیم و انواع سیاست‌های اقتصادی ۱۲۵

۱-۱-۲-۳. مفاهیم ۱۲۵

۲-۱-۲-۳. گونه‌ها ۱۲۶

۲-۲-۳. شاخص‌های مرتبط با سیاست‌های اقتصادی ۱۳۱

۱-۲-۲-۳. شاخص‌های بازار کار ۱۳۲

۲-۲-۲-۳. شاخص‌های بازار کالا ۱۳۲

۱۳۳.....	۳-۲-۳. شاخص‌های بازار پول
۱۳۴.....	۳-۲-۴. شاخص‌های بازار سرمایه
.....	۳-۲-۵. شاخص سیاست‌های اقتصادی در برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت توسعه
۱۳۷.....	۳-۲-۳. مبانی نظری سیاست‌های اقتصادی
۱۳۷.....	۳-۲-۱. مبانی نظری سیاست‌های بازار کار
۱۴۸.....	۳-۲-۲. مبانی نظری سیاست‌های بازار کالا
۱۵۰.....	۳-۲-۳. مبانی نظری سیاست‌های بازار پول
۱۵۵.....	۳-۲-۴. مبانی نظری سیاست‌های بازار سرمایه
۱۵۷.....	۳-۲-۵. مبانی نظری سیاست‌های پولی و مالی (انبساطی و انقباضی)
۱۶۲.....	۳-۲-۴. بررسی تجارب و مطالعات مرتبط سیاست‌های اقتصادی
۱۶۲.....	۳-۲-۱. مطالعات تطبیقی تجارب کشورها
۱۷۳.....	۳-۳. سیاست‌های رفاه اجتماعی
۱۷۴.....	۳-۳-۱. تعریف مفاهیم مربوط به رفاه اقتصادی
۱۷۶.....	۳-۳-۲. روش اندازه‌گیری رفاه
۱۸۸.....	۳-۳-۳. مبانی نظری رفاه اجتماعی
۱۹۵.....	۳-۳-۴. مروری بر مطالعات تجربی در زمینه سیاست‌های رفاه اجتماعی
۲۰۰.....	۳-۴. جمع‌بندی فصل سوم
۲۰۳.....	فصل ۴. الگوهای رشد
۲۰۳.....	۴-۱. مقدمه
۲۰۳.....	۴-۲. مروری اجمالی به الگوهای رشد
۲۰۹.....	۴-۳. نظریه رشد کلاسیک
۲۱۲.....	۴-۴. نظریه رشد نئوکلاسیک
۲۱۸.....	۴-۵. نظریه‌های نئوشومپتری یا رشد درون‌زا
۲۱۹.....	۴-۵-۱. مدل رشد درون‌زای رومر
۲۲۳.....	۴-۵-۲. مدل سرمایه انسانی لوکاس
۲۲۷.....	۴-۶. رشد اقتصادی از منظر اقتصاد دانش‌بنیان

پیش گفتار

ارائه تبیینی از چیرستی توسعه از اهمیتی ویژه برخوردار است. به دنبال آن پرسش از مسیر و سازوکارهای دستیابی به توسعه مطلوب ایرانی اسلامی مطرح می‌شود. در فرادست‌ترین سند، یعنی قانون اساسی و سپس در سند چشم انداز، تصویری از جامعه توسعه‌یافته ایران وجود دارد. برای دستیابی به توسعه، این اسناد تأکید ویژه بر نهادسازی دارند.

در قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱ و مصوبه شورای عالی اداری، که سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و بعدها سازمان برنامه و بودجه را تعریف کرد، اذعان شده مأموریت راهبردی نهادی که توسعه را رصد و راهبری کند به‌عهده سازمان برنامه و بودجه کشور است. با وجود اینکه هر سازمان و دستگاهی می‌تواند در این امر شرکت کند ولی به طور قانونی، این امر به سازمان برنامه و بودجه محول شده است.

مأموریت‌های پسین این سازمان نیز تعریف شده است که اولین وظیفه آن، مطالعه است. مطالعه در ابعاد اقتصادی، علمی و فناوری، اجتماعی، سیاسی، دفاعی امنیتی، فرهنگی و دینی مورد تأکید است. بنابراین اولین مأموریت سازمان برنامه و بودجه نه برنامه و نه بودجه بلکه مطالعه است. در راستای تحقق این هدف، مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری تأسیس شد تا با تدوین برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه مدت و سپس بازتاب آن‌ها در بودجه‌ریزی به‌عنوان پشتیبان برنامه‌ها، سازمان برنامه و بودجه را در دستیابی به اهداف خود یاری رساند.

مرکز آمار ایران و سازمان نقشه‌برداری به‌عنوان تأمین‌کنندگان آمارها و داده‌های مکانی در ذیل سازمان برنامه و بودجه نیز در راستای تکمیل نقش راهبری و رصد توسعه کشور ایران از گذشته شکل گرفته است.

مروری بر سه نسل مختلف نظریات توسعه، نشان‌دهنده لزوم پالایش نظریات با استفاده از اسناد بالادستی و الگوی اسلامی و ایرانی توسعه، بیانیه گام دوم انقلاب و نظریات نوین توسعه است. با توجه به زمان اندک باقی مانده از اهداف سند چشم‌انداز، می‌بایست در برنامه هفتم توسعه کاستی‌های مترتب بر برنامه‌های پیشین جبران شود. همچنین این مرکز می‌تواند نقش‌آفرینی مؤثری در تدوین برنامه‌های آتی توسعه داشته باشد.